

תורה אור השלם

1. ויתן לי את מערת
המכפלה אשר לו אשר
בקצה שְׂדֵה בְּכָנָם מִן
לְחוּמֵיכֶם
לְאֶחָז קֹבֶר;
בראשית כג ט
2. וְיָבֹא יַעֲקֹב אֶל
יִצְחָק מִמָּוֶר קִרְיַת
הָאֲרָבֶּעַ עָלֶיךָ וְהַחֲבֹן
שֶׁנָּתַן אֲבִירָהּ וְיִצְחָק
בִּרְאשִׁית לוֹ;
בראשית כג יא
3. וְיִהְיֶה בֵּינָם אֲמִירָל
מֶלֶךְ שֶׁנֶּעַר אֲדֹנָי מֶלֶךְ
אֶלְסָר בְּדִרְלֶמֶר מֶלֶךְ
עֵילָם וְתוֹעֵל עָלָם
גוֹיִם;
בראשית כג יב
4. וְיָקֻם אֶלֶל חָדָשׁ
מִצְרָיִם אֲשֶׁר לֹא יָדָע
עוֹלָם;
שמות כג יג
5. יִדְרֹךְ יִדְרֹנִי וְשִׁמְרוּ
בִּי דְרֹךְ רַחֲמֵי;

תהלים קיט עד
6. וְשֹׁאֵל לְבַד הַמְּלוּכָה
עַל יִשְׂרָאֵל וְיִלְחָם סָבִיב
בְּכָל אֹיְבָיו בְּמוֹאָב וּבְבִנְיָ
עַמּוֹן וּבְאֲדוֹם וּבְמַלְכֵי
צוּרָה וּבַפְּלִשְׁתִּים וּבְכָל
אֲשֶׁר יִפְגֹּה יִרְשָׁעִי:
שמואל א יד מז

(א) במשנה ועושין אותן
כמין טבולא: (ב) רש"י
ד"ה ועושין כו' או פחותה
מאלפי' לרובה לא הוו:

שאמר והפיל לאברהם
אבינו. שהלך אל אברהם
עליו אור ששים על אברהם
קצו עליו לעבוד עשרת
שנים שאברהם נהג בו,
אברהם בן חוה אלה
היה בשעת מלחמה (ע"ז)
ה. שהמירד את כל
העולם כולו. השה השל
הלכה לגנות מגדל
לגדל חלום השמים
היה מלך בבל, דרדמי
תלמיכן (ז. חסות) ד.
היה צדור סבלנה היה
מלך קרקל שמו ממד
המירד את כל העולם
תלמיכן בעקבים (ד. חסות)
ה. במאן אדרי.
עשה שמו אלולו אל דיו
(שמות) א. בריבי. שן
דיוזו היה ועל שן
קרקל בריבי (חולין א').
אל יכיר חבריו לעמוד
על שן דיוזו. חלל על
לפנין אלון דיוזו ומסע
ונקחא חן דרבינו נוביס
שהיה שמו נתון שן
ועל שן חלל סבלנה
(א. חסות) ש. שאור אל
מסכתא. גדול תמורה
אלה אל ליעד לחמרי
(ס' פ'ט).

התחומין מרובעין כדי שיהא אלפים
לעדיין כבאמנע ולא עגולין שיהא להן
אלפים כבאמנע וצדדין הן מתמעטין
כדרך כל עגול. וצביר מרובעת
עסקינן שאין זה אלא אלפים על
אלפים דהוה נמי תחומין מרובעים
ואם אינה מרובעת כגון שהיא יתירה
על אלפים לאורכה או פחותה מאלפים
(א) לא הוה מרובעין תחומין מרובעין
לאו דווקא שיהא אורכן כרחבן שהרי
רחבן למידת העיר היא אם קטנה
אם גדולה וארכן אלפים אלא מרובעת
דקמיה למעוטי עגולין כדי שיהא
נשכר את הדין: גמ' חד תני
מאבירין. בצלף: אבר אבר.
שמוסיפין לה אברים שאם יש אבר
שיוצא מן העיר בקרן מזרחית דרומית
רואין כאילו אבר גם בקרן מזרחית
צפונית ומוודיין משם: מערס
המכפלה. משום דפליגי בשמעות
לשון מכפלה נקט לה הכא משום
לשון מרובע נמי בלישנא דמתניתין וכן
באמרפל וכן במלך חדש: שני צדדים.
היו צד זה לפניו מזה:

פחח מערה	צית חילון	צית פנימי
-------------	--------------	--------------

בים ועליה. הוי כפולה בשמי מקרות
 אצל שני בתים לא שייך בהו לשון
 כפולה: שפולה בוגוג. שנקברו
 כולן איש ואשתו דהיינו זוג זוג דחמיב
 בראשית מט) שמה קברו את אברהם
 ואת שרה וגומר: עליו. כלפי מעלה
 אלא שכינו חכמים בשלשום: מדלא
 כפיב וימם. זה וימלך פלוגי תחתיו:
 אושעיא בריבי. אדם גדול דדורו וכל
 היכא דקרי בריבי הכי פירושו: לא
 כל אחד ואחד. כמה היה ממודד
 כלומר בכולן הכרתי מה חריפות יש
 כמה לזה: ונכחם לא אחד ואחד.
 כמה זה חכם כמה זה למד לומר יומר
 ממנו: איבעיא אימא במשנתנו. לא
 למד אלא דבר אחד אצל ברייתות
 ובמרות גמר טובא: ששה בחמה.
 שהיינו מתקרבין לשמוע מפיו ודוחקין
 זה את זה: ר"מ לא עמדו חזירו על
 דף דעמו. כלדאמרין צפרק קמא
 (סו יב:) שהיה אומר על פני טמא
 טהור ומראה פנים: פסח אולם
 רחבו כ' ושל היכל י'. סדקים.
 מחט שחופרין בה סדקי בגדים והוא
 דק ציור: כסידפא כבודא לגמרא.
 יסיד שנועצין אותו בנותא בנקב דר
 ובכנס בדוחק כך איס יכולין אלו להצין
 מה שאנו שומעין כי אם מעט ונחשו:

האצטע קניורא. בשעת קשה שאין
צפי' הצור כך אנו מהירין לשכות: אסא
לחור בארזו לשון שפיו שומעין מרצון
מדקדקים בלשון יודעין להכניס סימני
בלשון זה ומזה בלשון אחר אע"פ
שעומותיה ומדקדקים בטעמיה של
דוד וגוי' מפתחא. דלמא צרכות
מפיושם רבי יפה דנתי יפה זכרתי

הן בית דירה מוציאין
(6) אותה כמין טבלא
כבר את הזויות: גמ'
ברין וחד תני מאברין
כבר אבר ומאן דתני
מערת המכפלה רב

בְּכַתִּיב זֶה לְפָנִים מִזֶּה
לְגָבוֹי בְּשִׁלְמָא לְמֵאן
וְנִי מִכְפֻּלָּה אֵלָּא לְמֵאן
נִינִס מִזֶּה מֵאִי מִכְפֻּלָּה
מִזֶּה מֵאִי מִכְפֻּלָּה

כִּי אֶצְבְּקֶתָּא בְּבִירָא לְשִׁבְחָא. וְרַחֲמֵי
גַרְס בְּצִיּוּרֵי פִירֵשׁ כְּשׁוֹקֵעַ אֲלֻצְנו
צוֹרְעוּנִים כְּמוֹ בְּחֶרֶל וְכִיּוֹלָא זֶה נִרְאֶה
כְּמוֹ גּוֹמָא לְשִׁמְסִיר אֲלֻצְנו חוֹרֶת
וּמִתְמַלֵּאת הַגּוֹמָא מִיַּד כִּי אֵינוֹ כְּשֶׁאֵנו
מִסְיִימִין הַמִּסְכָּתָא וּמִתְחִילִין הַחֲמֶת
מִיַּד שׁוֹכְמִין הָרִאשׁוֹנָה:

דגמרי מחד רבה. לגמרא רב אחד עדיף שלא יבטל לשונם יחד אבל למיסגר אמרינן בפ"ק דע"י (דף יט.) כל הלומד תורה לפני רב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם: עלת

נְתִיב הָאֵל כְּתִיב ⁴ אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף מֵאִי אֲשֶׁר לֹא
כִּמְאֵן דָּלָא יָדַע לִיה לְיוֹסֵף כֻּלָּל: (סִימָן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה
ד' רִיבֵן): א"ר יוֹחֲנָן י"ח יָמִים גִּידְלֵתִי אֶצֶל רַבִּי אוֹשְׁעִיא
אֶלֶּא דְּבַר אֶחָד בְּמִשְׁנַתֵּנוּ כִּצְד מֵאֲבָרִין אֶת הָעָרִים
וְגַן י"ב תַּלְמִידִים הָיוּ לוֹ לְרַבִּי אוֹשְׁעִיא בְּרִיבִי וי"ח יָמִים
לִבְּ כָל אֶחָד וְאֶחָד וְחִכְמַת כָּל אֶחָד וְאֶחָד לֵב כָּל אֶחָד
וְאֶחָד גָּמַר גָּמְרָא לֹא גָמַר אִיבְעִית אִימָא מְנִייהו דִּידְהוּ גָמַר
וְאֶדְבַר אֶחָד" בְּמִשְׁנַתֵּנוּ קֵאמְרוּ ר' יוֹחֲנָן כְּשֶׁהִינּוּ לְוּמְדִין
הִינּוּ יוֹשְׁבִין אַרְבַּעַה אַרְבַּעַה בְּאַמָּה אִמְרוּ רַבִּי כְּשֶׁהִינּוּ
אֶלְעֹזֵר בֶּן שְׁמוּעַ הִינּוּ יוֹשְׁבִין שֶׁשָּׁה שֶׁשָּׁה בְּאַמָּה א"ר
בִּי בְּדוּרוֹ כ'ר' מֵאִיר בְּדוּרוֹ מֵה רַבִּי מֵאִיר בְּדוּרוֹ ⁵ לֹא יָכֹלוּ
יַעֲתוּ אֶף רַבִּי אוֹשְׁעִיא לֹא יָכֹלוּ חֲבָרָיו לַעֲמוּד עַל סוֹף
שֶׁל רֵאשֻׁנוֹם כִּפְתָּחוֹ שֶׁל אוֹלָם וְשֶׁל אַחֲרוֹנִים כִּפְתָּחוֹ שֶׁל
חֶטְם סִידְקִית רֵאשֻׁנוֹם ר"ע אַחֲרוֹנִים ר"א בֶּן שְׁמוּעַ אִיכָא
דְּרַבִּי בֶּן שְׁמוּעַ אַחֲרוֹנִים ר' אוֹשְׁעִיא בְּרִיבִי וְאֵנוּ כְּמֵלֵא נֶקֶב
וְאֵנוּ כִּי סִיכְתָא בְּגוּדָא לְגִמְרָא אִמְרוּ רַבָּא וְאֵנוּ כִּי אֶצְבַּעְתָּא
אֲשִׁי אֵנוּ כִּי אֶצְבַּעְתָּא בְּבִירָא לְשִׁכְחָה אִמְרוּ רַבִּי יְהוּדָה
קִפְּדוּ עַל לְשׁוֹנֵם נְתַקִּימָה תוֹרַתָּם בִּידָם בְּנֵי גִלְלִי שְׁלֹא
נְתַקִּימָה תוֹרַתָּם בִּידָם מִיַּדִּי בְּקִפְּדָא תִּלְיָא מִלִּילָתָא אֶלֶּא
וּמִתְנַחֵי לָהּ סִימְנָא נְתַקִּימָה תוֹרַתָּם בִּידָן בְּנֵי גִלְלִי דְּלֹא
לָהּ סִימְנָא לֹא נְתַקִּימָה תוֹרַתָּם בִּידָם ⁶ בְּנֵי יְהוּדָה גָּמְרוּ
תוֹרַתָּם בִּידָם בְּנֵי גִלְלִי דְּלֹא גָמְרִי מֵחֵד רַבָּה לֹא
יִכְיָנָא אִמְרוּ בְּנֵי יְהוּדָה דִּגְלוּ מִסְכְּתָא נְתַקִּימָה תוֹרַתָּם
מִסְכְּתָא לֹא נְתַקִּימָה תוֹרַתָּם בִּידָם דוּד גְּלִי מִסְכְּתָא
תָּא דוּד דְּגִלִּי מִסְכְּתָא כְּתִיב בִּיה ⁷ יֵאָדָךְ יִרְאוּנִי
גְּלִי מִסְכְּתָא כְּתִיב בִּיה ⁸ (אֶל כָּל) אֲשֶׁר יִפְנֶה
יִרְשִׁיעַ

מדבק מעט: **כאצבע צבירא לשכחא**. כשם שהאצבע נוח ליכנס
לא בלשון מגוהי* כדאמרין לקמן [ע"צ] צבני גליל: **דדייקי לישנא**.
עה אחר שמועה היו נותנין כהן סימן וז' אחר וז' וממך כך שהיו
ומסנני. ומניחין סימנין: לא גמרי מחד רבה. והיו שומעין מזה
ומשכחין: **דגלו מסכסא**. למדו לאחרים כך שמעתי. ל"א מפרשין
י וישמחו. לפי ששמועתי מכוונות לאיסור איסור ולהיתר היתר:
רבה הוראות כדאמר ידי מלוכלכות בדם ושפיר ושלילא ואומר
עדינו העלמי יושב בשבת תחכמוני [ע"צ כג] זה דוד כו':
ירש

מחד רבה, לא דקו לישוא (ו)לא נחסיימה חלמודם רידם, ולא גלו מסכתא ומי בשאול דכחיר

ירושלמי ב"ת נכנס
מוציאין אותו כנגד העיר
פנים יוצא מוציאין את
העיר כנגדו. רב תני
מערבין מלשון אשה
עוברה, שמאל תני
מאברין מוסיפין לה אבר.
רב תני עד שיאותר לאורו,
דכתיב כי בלאת נאותו,
לכם. שמאל תני יעותו
דכתיב לדעת לעות את
יעף דבר. תני רב אידים
דכתיב כי קרוב הם
אדם. שמאל תני עידיהם

כרכובי ועליהם עובדיה.
 שעתיד יבדילם ויבדילם.
 כתוב ומשה יקח את
 המלך כמנה הירחוק
 אהל, והיה כל מבקש
 אין תהיה אלא כל מבקש
 זו, כימין כל המקביל
 וכו' מבקשיו בני שניה.
 וב אהל כתיב ירמור
 אליהו חסדיו וגו', והוא
 אליהו חסדיו כל בניאמי
 היה, אלא מעמד אהלי
 עמידות, ששם לפני אהלי
 ששילוני כאלו עמד לפני
 ששילוני. ובא אהל כל
 ששילוני. ויהיה אהל להם
 עס חתן משה לפני
 האלקים, אכלו לפני
 האלקים, וכו'. אלא
 למד שכל המקביל פני
 כבודו יאמר מקביל פני
 שניה. מותר המגפלה
 רב ורשומה לאו דהו',
 בתינו לא לפנינו מזה, וחד
 אמר בית ועליה. קריה
 איבער זו וזאת אדם וזה
 אברהם וזה יצחק, וזה
 ורבה, ועקב ואלה. אי"ר
 יותן י"ר תלמודיו היה
 י"ר אושעיא (ב"ב)
 [בבב] וששה חדשים
 גדלו אצלו, ולמדת מכל
 אחד ואחד, וזכמה כל
 אחד ואחד, ולא למדת
 ממנו אחד דבר אחד
 במשנתו כיצד אמר אברהם
 ויהי יושביו ארבעה
 וארבעה. ור' אושעיא היה
 בדור, כ" מאי בדורו
 לא עמדו בכיוריהם על
 סוף דעתם. א"ר יותן
 ליבן של ראשונים. והם ר'
 עקיבא וחכמים כפתחו
 פ' אולם מן אמה. כל
 פ' אחרונים, והוא רבי
 אלעזר בן שמעון כפתחו
 פ' היכל כן אמה. וא"ר
 לדיקט' פ' מלוא דק ממש
 שדית' פ' מלוא דק ממש
 כסיכתא בבודא לגמרא.
 פ' כינו היתד כותול
 שכוני לא לפעלע לא
 מורד, כן קא בגמרא.
 ואמר רבא וזנו רבא
 אצבעתא בקידה. פ' ר' שר
 שטמינא אצבעת בתיכו
 נעשה חסדו ורשמיגיה
 מפעפע עזלה ומחמלגיה
 גמבוא, אכילו לא נשקע
 בחובה אכור ולא חיתה
 גומא אכור. ר' אבהו א"ר
 לרשכחא אצבעתא
 (בבבא) [בבבא], אצבעת
 כמו ששוקע אצבעת
 פרוצונים כנון חרדל
 כיצורכו בן נראה חרדל
 ששע גומא, וכאשר מרים
 אצבעתה ומתמלגיה
 חתה גומא חרדל כן אנו
 ומתמלגין חרות מים
 שוכים הראשונה. אמר
 ר' יהודה שמריר על בני
 הירדה המקביל על בני
 שלום, ומתח סימן וגמרי
 מזה, ודיקין לישנא,
 נתקמיה תלמודין לישנא,
 ולא עוד אלא דגלו
 מסכתא, כדכתיב ב'
 ירדא ירואני וישמחו.
 אבל בני גליל דלא ירשו
 שררה אלא יפזר ירשו